

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ
ΤΩΝ ΝΕΟΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Υπό ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΓΕΡΜΙΛΗ

Ἡ εἰκόνα πού παρουσιάζουν οἱ ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικές ἢ νεοκαπιταλιστικές οἰκονομίες τῆς Εὐρώπης μᾶς ὀδηγεῖ στήν διαπίστωση, ὅτι ἡ σταθερὴ αὐξηση τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ κατὰ κεφαλὴ προϊόντος κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση, τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα μίαν ἄνοδο τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου ὄλου τοῦ πληθυσμοῦ.

Παρ' ὅλη τὴν ἄνοδο αὐτὴ αἱ Κυβερνήσεις βρίσκονται ἀντιμέτωποι μὲ ὄλες συγχρόνως τὶς κοινωνικὲς ὁμάδες : Γεωργοὶ πού ζητοῦν αὐξηση τῶν τιμῶν, βιομήχανοι πού παραπονοῦνται γιὰ τὴν ὑψωση τοῦ κόστους παραγωγῆς, μισθωτοὶ πού διεκδικοῦν βελτίωση τῶν ἀμοιβῶν τους. Ἀποτέλεσμα τῆς καταστάσεως αὐτῆς εἶναι, ὅτι ἡ συνολικὴ ἐπένδυση κινδυνεύει νὰ μειωθῇ καὶ ἡ ἐθνικὴ ἀνάπτυξη νὰ καμφθῇ αἰσθητά.

Ὅλες οἱ προηγούμενες διεκδικήσεις ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν γενικὴ προσδοκίαν γιὰ εὐημερία καὶ καλύτερη κατανομὴ τῶν καρπῶν τῆς ἀναπτύξεως. Ὁ ρυθμὸς αὐτῆς τῆς ἀναπτύξεως εἶναι τέτοιος πού γίνεται αἰσθητὸς σὲ ὄλους, σὲ βαθμὸ πού π.χ. στὴν Γαλλία γίνεται μεγάλη συζήτηση ὕστερα ἀπὸ τὴν πρόταση τοῦ Edgar Faure¹ γιὰ τὸν καθορισμὸ «ἐν ὄσιν νέου κοινωνικοῦ συμβολαίου» πού θὰ ἦταν σὲ θέση νὰ ἐξασφαλίσῃ μιὰ κοινωνικοποίηση, τῶν ἀποκτημάτων τῆς ἀναπτύξεως (socialisation des acquets).

Παράλληλα ἡ αὐξηση καὶ ὁ προσανατολισμὸς τῆς ἰδιωτικῆς καταναλώσεως ξεφεύγουν κατὰ ἓνα πολὺ μεγάλο ποσοστὸ ἀπὸ τὸν Κρατικὸ ἔλεγχο, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν συνεχῆ αὐξηση τῶν τιμῶν.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ ὀδήγησε τὶς Κυβερνήσεις νὰ ἀναζητήσουν τὴν συνεργασία τῶν ὀργανωμένων ὁμάδων στὰ πλαίσια μιᾶς Ἐθνικῆς Πολιτικῆς Εἰσοδημάτων πού ἀποβλέπει² :

Πρῶτον στὴν ἐξασφάλισή ἐνὸς ὁμαλοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως καὶ

Δεύτερον σὲ μιὰ περισσότερο ἴση κατανομὴ τῶν καρπῶν τῆς ἀναπτύξεως.

1. Edgar Faure : «Un nouveau contract social», La Nef. Nov. 1963, σελ. 123 ἐπ.

2. Rapport Introductif du 1er Commissaire Général au Plan en France M. P. Massé à la Conférence pour une Politique des Revenus de 12 Octobre 1963.

Ὁ πρῶτος σκοπὸς ἔχει σὰν συγκεκριμένο περιεχόμενο τὴν συγκρότηση τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῶν νομισματικῶν εἰσοδημάτων μέσα στὰ ὅρια τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῆς Ἐθνικῆς παραγωγῆς μακροχρονίως κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ ἀναγκαιωθοῦν οἱ πληθωριστικές πιέσεις ποὺ πρατηροῦνται μετὰ τὸν 3' Παγκόσμιον πόλεμον σ' ὅλες σχεδὸν τὶς ἀνεπτυγμένες δυτικές οἰκονομίες.

Ὁ δεύτερος σκοπὸς ποὺ δίνει ἓνα κοινωνικὸ χαρακτήρα στὴν πολιτικὴν εἰσοδημάτων, δημιουργεῖ μιὰ σειρά ἀπὸ λεπτὰ προβλήματα (ἐξίσωση τῶν εἰσοδηματικῶν ἀνισοτήτων χωρὶς νὰ βάλῃ σὲ κίνδυνον τὸν ρυθμὸ τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, διεύρυνση τῆς ἐννοίας τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας) ποὺ θὰ ἐξετάσουμε παρακάτω μὲ περισσότερες λεπτομέρειες.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς τῶν εἰσοδημάτων εἶναι δυνατὸ νὰ εἶναι ἄμεσα πραγματοποιήσιμη στὶς νεοκαπιταλιστικές οἰκονομίες τῆς Εὐρώπης ἀν δὲν βάζει σὲ σοβαρὸ κίνδυνον τῆς διαρθρώσεως τους (structures) καὶ τὶς βάσεις τοῦ θεσμικοῦ τους πλαισίου (cadre institutionnel).

Κάθε «ἐπαναστατικὴ» πρόταση ποὺ ἐνδεχόμενα δίνει ὀρθότερες λύσεις μακροχρονίως σὲ πολλὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, κινδυνεύει νὰ μὴν ἐφαρμοσθῇ ποτέ, γιὰ τὸν ἀπλό λόγο, ὅτι θὰ βρῆ ἀντιμέτωπες τὶς κοινωνικὲς ομάδες (π.χ. ἐπιχειρηματίες) ποὺ ἀκριβῶς ζήτῃ τὴν συνεργασίαν τους.

Ποιά εἶναι ὁμοῦ τὰ χαρακτηριστικὰ ποὺ ἀποτελοῦν τὰ διαρθρωτικὰ πλαίσια τῶν ἀνεπτυγμένων καπιταλιστικῶν οἰκονομιῶν τῆς Εὐρώπης :

ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΝΕΟΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ἀποφεύγοντας τὶς ἰδιομορφίες κάθε χώρας καὶ παραλείποντας ἀνγκαστικὰ μερικὰ γνωρίσματα ποὺ ἀνήκουν μόνον στὴν Α ἢ Β οἰκονομία, θὰ ἀναφερθοῦμε μὲ συντομία στὰ κυριώτερα γενικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ τάσεις μ' ὅλους τοὺς κινδύνους ποὺ περιέχει μιὰ τέτοια γενίκευση.

1. Στὴν ἀγορὰ κυριαρχεῖ ὁ μονοπωλιακὸς ἀνταγωνισμὸς ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἐνσωμάτωση στὰ προϊόντα, ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερης ἀχρηστης πολυτέλειας ποὺ συμβάλλει στὴν αὐξηση τῆς τιμῆς τους, χωρὶς νὰ αὐξάνῃ τὴν ἀξία χρήσεώς τους.

Παράλληλα ἓνας ἐπεμβατισμὸς (interventionisme) ποὺ ποικίλλει σὲ μορφή καὶ ἔκταση (π.χ. Γερμανία, Γαλλικὸς καὶ Ὁλλανδικὸς προγραμματισμὸς), ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιομορφία καὶ τὶς παραδόσεις κάθε οἰκονομίας, χαλαρώνει πολλὰς σχέσεις μὲ τὸν παραδοσιακὸ οἰκονομικὸ φιλευλευθερισμὸ.

Τὸ φράγμα τῶν συνόρων σιγά-σιγά ἐξαφανίζεται, ἡ ἐπικοινωνία τῶν οἰκονομιῶν γίνεται συνεχῶς καὶ στενώτερη, μὲ ὅλες τὶς συνέπειες ποὺ ἀκολουθοῦν

ένα παρόμοιο άνοιγμα (π.χ. μετανάστευση, δυσκολία λήψεως αντιπληθωριστικών μέτρων κ.τ.λ.).

2. Συνεχής ανάπτυξη τῆς οἰκονομίας πού γίνεται ιδιαίτερα ἀντιληπτή, ὅταν μερικά μεγέθη τῆς συγκριθοῦν μὲ ἀντίστοιχα προπολεμικά (π.χ. τὸ μέσο εἰσόδημα τῶν Γάλλων σὲ σταθερὰ φράγκα εἶναι σήμερα δύο φορές ὑψηλότερο ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ τέλους τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου καὶ τρεῖς φορές ἀπὸ τὸ εἰσόδημα τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνα).

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴν συνεχῆ, αὐξησὴ τῆς παραγωγῆς πού μὲ τὴν σειρά τῆς δημιουργεῖ παρόλληλῃ, αὐξήσῃ, τῆς ἰδιωτικῆς καταναλώσεως.

Ἡ τεχνικὴ πρόοδος κατασκευάζοντας νέες ἀνάγκες ἐξωθεῖ τοὺς καταναλωτὲς νὰ ξοδεύουν περίπου τὴν ἴδια ἀναλογία τοῦ εἰσοδήματός τους παρά τὴν ἀπόλυτη αὐξήσῃ του, θυμίζοντας ὁλοένα καὶ περισσότερο τὴν «κοινωνία ἀφθονίας» (affluent Society), ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Galbraith.

Ἡ δημοσία κατανάλωσις ἀκολουθεῖ ἐπίσης αὐξητικὸ ρυθμὸ, γιατί τὰ σύγχρονα Κράτη ὀφείλουν νὰ ἀντιμετωπίσουν πολύμορφα καὶ δαπανηρὰ ἔργα (στρατιωτικὲς δαπάνες, διοικητικὰ ἐξοδα, βοήθεια σὲ ὑπανάπτυκτες χῶρες). Τέλος ἀπαραίτητη εἶναι ἡ δημιουργία καὶ ἀνανέωσις τοῦ ἀναγκαίου τεχνικοῦ κεφαλαίου καὶ συνεπῶς ἡ ἐμφάνισις τῆς ἀντίστοιχῆς ἀποταμιεύσεως.

Αἱ συλλογικὲς ἀνάγκες ἀποκτοῦν ὁλοένα καὶ μεγαλύτερη σπουδαιότητα καὶ ἀργὰ ἢ γρήγορα τὸ Κράτος πού τοῦ ἀνήκει καὶ ἡ εὐθύνη ἱκανοποιήσεώς τους, ἀναγκάζεται νὰ ἀναζητήσῃ πόρους, συμπιέζοντας τὴν ἰδιωτικὴ κατανάλωσι.

3. Ἡ σταθερὴ μεταπολεμικὴ πορεία ἀναπτύξεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν νεοκαπιταλιστικῶν οἰκονομιῶν ἔχει σὰν ἀμεσο ἀποτέλεσμα τὴν αὐξήσῃ τοῦ ποσοστοῦ τῶν ἡμερομισθίων μέσα στὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα.

Π Ι Ν Α Ξ Ι

Χῶρες	1938	X/1948-1955	Ποσοστιαία αὐξήσῃ
Βέλγιον	45,7 %	63,9 %	17,9 %
Γαλλία	52 %	59,1 %	13,7 %
Γερμανία	55,4 %	63,6 %	14,8 %
Ἰταλία	—	—	19,5 %
Κάτω Χῶρες	50,7 %	53,6 %	5,7 %
Λουξεμβούργον	45,3 %	57,7 %	27,4 %
Μεγ. Βρεττανία	62,7 %	73,2 %	16,7 %

Τὰ στοιχεῖα τοῦ Πίνακα I³ ἐπιβεβαιώνουν, τοῦλάχιστον γιὰ τὶς σπουδαιότερες νεοκαπιταλιστικὲς οἰκονομίες τῆς Εὐρώπης, τὴν ὑψωτικὴν τάση τῶν ἡμερομισθίων, μεσοχρονίως, μέσα στὸ Ἐθνικὸ Εἰσόδημα, τάση πού ἀποδίδεται σὲ τρεῖς κυρίως παράγοντες :

α') Στὴν ἐκβιομηχάνισι καὶ στὴν παράλληλη ἀνάπτυξη τοῦ τριτογενῆ τομέα. πού συνοδεύονται ἀπὸ ἔντασι τῆς ἀστυφιλίας καὶ δίνουν ταυτόχρονα μιὰ ἐξήγησι γιὰ τὴν μείωσι τῶν εἰσοδημάτων τῆς γεωργίας μέσα στὸ Ἐθνικὸ εἰσόδημα.

β') Στὴν συγκέντρωσι τῶν ἐπιχειρήσεων πού δημιούργησε μιὰ κατάστασι ἀνισοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἀπομάκρυνε ἀρκετοὺς ἐπιχειρηματίες, πού μὲ μεγαλύτερη βέβαια δυσκολία ἀπ' τοὺς γεωργοὺς μεταβλήθηκαν σὲ μισθωτοὺς κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος.

γ') Τέλος στὴν αὐξανόμενη κρατικὴ ἐπέμβασι, πού ἀπαιτεῖ ἐπέκτασι τῆς διοικήσεως καὶ συνεπῶς δημιουργία νέων ἀπασχολήσεων.

Ἡ τάση αὕτη τῆς αὐξήσεως τῶν ἡμερομισθίων μέσα στὸ Ἐθνικὸ Εἰσόδημα, ὅσο κι ἂν μέχρι σ' ἓνα σημεῖο ἀποδίδεται στὴν αὐξήσι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μισθωτῶν σὲ σχέση μὲ τὸ σύνολο τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, συνδέεται μὲ μιὰ ἄλλη τάση ἐξασθενίσεως τῶν οἰκονομικῶν ἀνισοτήτων.

Ὅπως δὲ ποτε ἡ τάση αὕτη, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐνισχύεται ἀπὸ τὸ καθεστῶς τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν πού δὲν εὐνοεῖ τὴν συγκέντρωσι τῶν εἰσοδημάτων, ἀπὸ τὴν πίεσι τῶν Συνδικάτων γιὰ συνεχεῖς αὐξήσεις, ἀπὸ τὴν αὐξήσι τῆς προοδευτικῆς φορολογίας, ἀπὸ τὴν λίγο ἢ πολὺ προστατευτικὴ ἀγροτικὴ πολιτικὴ, εἶναι ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῶν μηχανισμῶν τῆς ἀναπτύξεως πού ταραζοῦν συνεχῶς τὶς διαρθρώσεις. Ἡ σταθερὴ διαφοροποίησι τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στοὺς τομεῖς καὶ στοὺς κλάδους τῆς οἰκονομίας προσφέρει τὴν δυνατότητα πλουτισμοῦ σὲ νέες ὁμάδες, πτωχεύοντας σχετικὰ τοὺς παλινοὺς κατόχους τῶν μεγάλων περιουσιῶν καὶ εἰσοδημάτων.

Ὅσο προχωρεῖ ἡ διαδικασία τῆς ἀναπτύξεως οἱ κοινωνικοεωαγγεληματικὲς ὁμάδες παρουσιάζονται συνεχῶς καὶ περισσότερο ὀργανωμένες.

Οἱ ὁμάδες αὐτὲς ἐνεργώντας σὰν «ὁμάδες πιέσεως» (groupes de pression) εἰσάγουν στὴν ἀγορὰ μονοπωλιακὰ στοιχεῖα.

Παράλληλα ὁ ἐργατικὸς Συνδικαλισμὸς ἔχασε τὸν ἐπαναστατικὸ του χαρακτήρα καὶ ἐγκατέλειψε πολλὰς θέσεις του πού ξεπεράστηκαν.

3. Στοιχεῖα πού χρησιμοποίησε ὁ Robert Goetz στὸ «La Politique des Revenus dans les pays du CEE», ἀπ' τὴν μελέτη τοῦ ΟΗΕ τοῦ 1957 γιὰ τὴν οἰκονομικὴ κατάστασι στὴν Εὐρώπη. Τὰ στοιχεῖα μᾶς δίνουν τὸ τμήμα τῶν ἡμερομισθίων στὸ Ἐθνικὸ Εἰσόδημα τὸ 1938 καὶ τὸν μέσο ὄρο τῶν ἐτῶν 1948-1955. Ἀπ' αὐτὰ ὑπολογίζεται εὐκόλα ἡ αὐξήσι ἐπὶ τοῖς %.

Ἡ δημιουργία μιᾶς «νέας ἐργατικῆς τάξεως»⁴ πού ἔχουν σάν ἀποτέλεσμα ἡ ἐκβιομηχάνιση καί ἡ αὐτοματοποίηση, δημιουργεῖ μιὰ νέα μορφή — διαφορετική τελείως ἀπό τὴν παραδοσιακή — τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἰδιαιτέρα στὶς Ἀγγλοσαξονικὲς γῶρες παρατηρεῖται μιὰ ἐντονη τάση συνεργασίας σὲ πολλοὺς τομεῖς, τόσο πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ ἐργοδότη, ὅσο καὶ πρὸς τοῦ Κράτους. Θὰ λέγαμε μιὰ τάση ἐνσωματώσεως τοῦ Συνδικαλισμοῦ στὸ οἰκονομικὸ σύστημα πού φυσικά σημαίνει ἀπώλεια τῆς «διεκδικητικῆς τοῦ αὐτονομίας».

Ἡ συμπεριφορὰ τῶν διαφόρων αὐτῶν ὀργανωμένων κοινωνικοεπαγγελματικῶν ομάδων μὲ τίς συνεχεῖς διεκδικήσεις γιὰ αὐξήσεις τῶν νομισματικῶν τους εἰσοδημάτων πού στὸ σύνολό τους ξεπερνοῦν τὴν αὐξηση τῆς παραγωγικότητας, ὀδηγεῖ σὲ μιὰ ἀναπόφευκτη αὐξηση τοῦ μέσου ἐπιπέδου τῶν τιμῶν ὁ «ἐρπῶν πληθωρισμός»⁵ (l'inflation rampauté) γίνεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἀναπτυγμένων καπιταλιστικῶν οἰκονομιῶν⁶ καί ἡ θεωρητικὴ ἔννοια τῆς μακροοικονομικῆς ἰσορροπίας βρίσκεται σὲ μεγάλη δοκιμασία.

Σάν πρώτη λοιπὸν προϋπόθεση, μορφῆς θεωρητικῆς, παρουσιάζεται ἡ ἐξασφάλιση μακροοικονομικῆς ἰσορροπίας πού νὰ μὴ βάζη σὲ κίνδυνο τὴν κοινωνικὴ ἰσορροπία καί τὸν ρυθμὸ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ἐξασφάλιση μακροοικονομικῆς ἰσορροπίας.

Τὰ χαρακτηριστικὰ πού ἐξετάσαμε στὸ πρῶτο μέρος καί κυρίως οἱ τάσεις αὐξήσεως τῶν ἡμερομισθίων μέσα στὸ Ἐθνικὸ Εἰσόδημα καί τῶν μισθωτῶν μέσα στὸν ἐνεργὸ πληθυσμό, εἶναι φυσικὸ νὰ ἀσκοῦν ἐπίδραση στὴν χρησιμο-

4. S. Mallet : «La nouvelle classe ouvrière», Éd. Seuil, 1963. — P. Belleville : «Une nouvelle classe ouvrière», Éd. Julliard, 1963.

5. E. James : «Problèmes Monétaires d'aujourd'hui», Sirey, Paris 1963, σελ. 178.

6. Τὸ θέμα ἂν ὁ «ἐρπῶν πληθωρισμός» εἶναι ἡ «ἐλαχίστη δαπάνη» γιὰ νὰ ἐπιτύχομε ὑψηλοὺς ρυθμοὺς ἀναπτύξεως, εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς μελέτης μας.

Ἵπέρ : B.J. S.H. Slichter, «On the Side of Inflation». — Harward Business Review, Oct. 1957.

A. Nicolai : «L'inflation comme régulation», Revue Économique, Juillet 1962.

J. Marchal : «Économie Politique 2ème année», Éd. Cujas 1962-63 σελ. 317, κ.λπ.

Κατὰ : E. James : «Le renouvellement de la théorie monétaire au cours des dernières années». Cours de Doctorat 1965, σελ. 117-118.

D. Coulibois : Introduction à la Politique des Revenus», Rivista internazionale di Scienze Economiche e Commerciali, 1964, σελ. 730-731.

ποίηση τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος καὶ ἐπομένως πάνω στὴν ἴδια τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη, διὰ τῆς ροπῆς πρὸς ἀποταμίευση, καὶ διὰ τοῦ προσανατολισμοῦ τῆς καταναλώσεως.

Γνωρίζοντας ὅτι οἱ μισθωτοὶ ἔχουν μικρότερη ἀποταμειυτικὴ ροπή ἀπ' τοὺς ἐπιχειρηματίες, ἀνεξαρτήτους ἐπαγγελματίες καὶ τοὺς γαιοκτῆμονες⁷ γιὰ λόγους κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ ὕψους εἰσοδήματος, φθάνουμε στὸ εὐλόγο συμπέρασμα μιᾶς πτώσεως τῆς συνολικῆς ροπῆς πρὸς ἀποταμίευση.

Ἀκολουθώντας τὸν συλλογισμό τοῦ J. Lecaillon⁸ ἄς ὀνομάσουμε :

$$Y = \text{Ἔθνικὸ Εἰσόδημα}, \quad P = \text{Συνολικὸν Εἰσόδημα Ἐπιχειρηματιῶν, γαιοκτημόνων καὶ ἀνεξαρτήτων ἐπαγγελματιῶν,}$$

$$S = \text{Συνολικὴ ἀποταμίευση}, \quad W = \text{Συνολικὸν εἰσόδημα μισθωτῶν,}$$

$$w = \text{Μέση ἀποταμειυτικὴ ροπή τῶν μισθωτῶν,} \quad \rho = \text{Μέση ἀποταμειυτικὴ ροπή τῶν ἐπιχειρηματιῶν, γαιοκτημόνων καὶ ἀνεξ. ἐπαγγελματιῶν,}$$

μποροῦμε νὰ γράψουμε :

$$Y = P + W$$

$$S = \rho P + wW \quad \text{καὶ} \quad \frac{S}{Y} \left\{ \begin{array}{l} \text{Μέση συνολικὴ ἀπο-} \\ \text{ταμειυτικὴ ροπή.} \end{array} \right\} = \rho \left(\frac{P}{Y} \right) + w \left(\frac{W}{Y} \right)$$

Ὅπως ἀναλύσαμε πρὶν πάνω τὸ $\frac{W}{Y}$ αὐξάνει, ἐνῶ τὸ $\frac{P}{Y}$ ἐλαττοῦται.

Ἐξ ἄλλου εἶδαμε ὅτι $\rho > w$

Ἐπομένως ἂν δεχθοῦμε μιὰ σχετικὴ σταθερότητα τῶν ἀναλογιῶν, ἡ συνολικὴ ἀποταμίευση $\frac{S}{Y}$ πρέπει νὰ μειωθῇ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ «φαινομένου» κατανομῆς εἰσοδήματος.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά θὰ ἦταν δυνατόν, στηριζόμενοι στὴν Κεϋνσιανὴ θεωρία νὰ δεχθοῦμε ὅτι ἡ ροπή πρὸς ἀποταμίευση αὐξάνει μετὰ τὴν αὐξηση τοῦ

εἰσοδήματος καὶ ἐπομένως ὅτι ἡ μέση συνολικὴ ἀποταμειυτικὴ ροπή $\frac{S}{Y}$

παραμένει σταθερή;

Ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ μακροχρονίως, διότι ἡ ὑπαρξὴ

7. Π.χ. στὴν Γαλλία ἡ μέση ἀποταμειυτικὴ ροπή $\frac{S}{Y}$ τῶν ἐπιχειρηματιῶν, γαιοκτημόνων καὶ ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν εἶναι $\approx 25,4\%$. Ἡ ἴδια ροπή τῶν μισθωτῶν εἶναι $\approx 6,4\%$. Ἡ μέση δὲ συνολικὴ ροπή $\approx 12,7\%$.

8. J. Lecaillon : «Croissance et Politique des Revenus», Ed. Cujas, σελ. 88 ἑπ.

νέων αναγκών που δημιουργούνται συνεχώς από την οικονομική ανάπτυξη και την διαφθμιστική πίεση μᾶς οδηγεί στο αντίθετο συμπέρασμα, ότι δηλαδή ἡ ἀναζήτηση ὑψηλότερων ἐπιπέδων καταναλώσεως εἶναι ἡ βάση εισοδηματικῶν διεκδικήσεων τῶν ομάδων⁹.

Ἐξ ἄλλου ἂν δεχθούμε ὅτι ὁ ρυθμὸς τῆς «ἰσορροποῦ ἀναπτύξεως» τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος¹⁰ ($g = \frac{\Delta Y}{Y}$) ἐκφράζεται ἀπὸ τὸν τύπο

$$\left(g = \frac{S}{I} \right) \text{ ὅπου } \frac{I}{\Delta Y} = K = \text{ὄριακός συντελεστής κεφαλαίου (coefficient marginal du capital)}$$

καὶ $I =$ συνολικὴ ἐπένδυσις, τότε ἔχομε :

$$g = \frac{\Delta Y}{Y} = \frac{S}{I} = \frac{S}{Y} \times \frac{Y}{I} \text{ ἀπ' ὅπου καταλήγουμε στὸ :}$$

[$I = S$] δηλαδή τὴν K ἐννοεῖται ὡς προϋπόθεση μακροοικονομικῆς ἰσορροπίας.

Δεδομένου ὅτι τὸ $\left(K = \frac{I}{\Delta Y} \right)$ παρουσιάζει μιὰ πολὺ ἐλαφρὴ ἐξέλιξη, εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῆ σὰν τεχνικὴ σταθερά καὶ ἐπομένως ὁ ρυθμὸς ἀνα-

πτύξεως $g = \frac{S}{K}$ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συνολικὴ ἀποταμιευτικὴ ροπὴ $\left(\frac{S}{Y} \right)$.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἡ ροπὴ αὐτὴ βρίσκεται σὲ πτώση, ἐλαττώνεται καὶ ὁ ρυθμὸς ἀναπτύξεως.

Σὰν πρώτη λοιπὸν προϋπόθεση τῆς ἐφαρμογῆς μιᾶς πολιτικῆς εἰσοδημάτων, παρουσιάζεται ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ἀναγκαίας γιὰ τὴν διατήρησι τοῦ ρυθμοῦ τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως ἀποταμιεύσεως.

Ποιά θὰ εἶναι ἡ λύσις, πού θὰ δώσῃ τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα ;

Ἐπάρχει ἡ λύσις τῆς «πολιτικῆς ἐνθαρρύνσεως τῆς ἀποταμιεύσεως» τῶν μισθωτῶν καὶ ἡ λύσις τῆς «θυσίας τῶν μισθωτῶν» γιὰ νὰ σχηματισθῆ ἡ ἀπο-

9. J. Lecaillon : «Economie et Politique Sociales», Cours de Doctorat 1965, σελ. 77.

10. Harrod : «Towards a dynamic Economics», Londres 1948.

ραμίευση από τους επιχειρηματίες. 'Ανάμεσα στις δύο αυτές λύσεις υπάρχουν πολλές ενδιάμεσες προτάσεις· απ' αυτές θα εξετάσουμε αναλυτικότερα την πρόταση του Albin Chalandon¹¹ για την δημιουργία ενός 'Εθνικού Ταμείου 'Εργασίας (Fonds National du Travail).

α') 'Η ενθάρρυνση τῆς αποταμιεύσεως τῶν μισθωτῶν δὲν εἶναι δυνατὴν νὰ ἐπιδιωχθῆ με ὑψωση τοῦ τόκου σὲ μιὰ οἰκονομία πού θέλει νὰ ἀποφύγῃ με κάθε τρόπο τὴν μείωση τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως.

'Εμὲνως μιὰ παρόμοια πολιτικὴ θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ προσανατολισθῆ πρὸς τὴν λήψη μιᾶς σειρᾶς μέτρων¹² πού νὰ ἔχουν στόχο τὴν ἐξασθένιση τῆς πιέσεως πού ἀσχεῖται πρὸς ὄφελος τῆς ἀναπτύξεως τῆς καταναλώσεως. Αὐστηρὴ νομοθετικὴ ρύθμισι τῶν καταναλωτικῶν πιστώσεων καὶ κυρίως ἔλεγχος τῆς διαφημίσεως με σκοπὸ νὰ ἀποτελῆ μιὰ τίμια ἐνημέρωση καὶ ὄχι μιὰ πηγὴ μὴ παραγωγικῶν δαπανῶν, ὑψώσεως τιμῶν καὶ γενικὰ ροπῆς πρὸς τὴν σπατάλην.

Τὸ Κράτος ἀπὸ τὴν δική του μεριά πρέπει νὰ δώσῃ τὸ παράδειγμα λιτότητος με τὴν μείωση τῶν ὑπερβολικῶν διοικητικῶν δαπανῶν (π.χ. περιορισμὸ στρατιωτικῶν δαπανῶν).

Τέλος ἀπαραίτητὴ εἶναι ἡ κατεύθυνση τῆς ἀποταμιεύσεως αὐτῆς πρὸς τίς κατ'ἀλληλες ἐπενδύσεις, πρᾶγμα πού προϋποθέτει μιὰ ἀνακαίνισι τῶν δημοσιονομικῶν κυκλωμάτων.

β') 'Η δευτέρη λύση, θυμίζει «Ρικαρντιανὴ παρουσίασι». Με μοναδικὸ σκοπὸ τὴν διατήρησι οἰκονομικῆς ἰσορροπίας, ἀδιαφορεῖ τελείως γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἰσορροπία καὶ γιὰ τὰ ὄρια ἀ ν τ ο χ ῆ ς ἀλλὰ καὶ ὄρια ἀνοχῆς τῶν «θυσιαζομένων μισθωτῶν» στὸ βωμὸ τῆς ἀναπτύξεως. 'Αρνησι σὲ κάθε αἴτημα μισθολογικῆς βελτιώσεως τῶν μισθωτῶν συνδυαζομένη με μέτρα προνομικῆς φορολογικῆς μεταχειρίσεως τῶν επιχειρηματιῶν, εἶναι τὸ δίπτυχο πού θὰ ἐπιτρέψῃ στοὺς τελευταίους νὰ συσσωρεύουν μεγάλα κέρδη, δημιουργὰ τῆς ἀπαραίτητης γιὰ τὴν διατήρησι τοῦ ρυθμοῦ ἀναπτύξεως ἀποταμιεύσεως.

γ') 'Ο Albin Chalandon σὲ μιὰ προσπάθεια συνθέσεως τῆς μακροοικονομικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἰσορροπίας προτείνει ἕνα μηχανισμὸ ἀνακατανομῆς πού περιλαμβάνει ὄλους τοὺς ἐργαζομένους χωρὶς νὰ βάζῃ σὲ κίνδυνο τίς ἀνάγκες αὐτοχρηματοδοτήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ συνεπῶς τὴν δημιουργία τῆς ἀπαραίτητης διαθέσιμης ἀποταμιεύσεως.

'Ο μηχανισμὸς του στηρίζεται σ' ἕνα σύστημα κρατήσεων πάνω στὴν ἐτήσια αὔξησι τῶν ποσῶν πού προορίζονται ἀπὸ τοὺς επιχειρηματίες γιὰ αὐτο-

11. A. Chalandon : «Éléments d'une Politique des Revenus». La Nef. Nov. 1963. σελ. 72 ἐπ.

12. Rapport Général Introductif au Congrès des Économistes d'expression française, Paris, Juin 1965.

χρηματοδότηση, αφήνοντας συγχρόνως τὰ ποσὰ πού κρατήθηκαν στην διάθεση τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀντὶ χαμηλοῦ τόκου γιὰ τὴν ἐξασφάλιση ἐνὸς maximum αὐτοχρηματοδοτήσεως. Ἡ ὅλη λειτουργία θὰ γίνεται ἀπὸ ἓνα « Ἐθνικὸ Ταμεῖο Ἐργασίας » στὸ ὅποιο θὰ συμμετάσχουν ὅλες οἱ ἐπιχειρήσεις. Κάθε ἐργάτης θὰ ἔχη τὴν μερίδα του πού θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μέρη· τὸ ἓνα θὰ εἶναι ἀμέσως κινητοποιήσιμο, ἐνῶ τὸ ἄλλο θὰ χρησιμεύῃ γιὰ συμπληρωματικὲς συντάξεις.

Τέλος τὰ διαθέσιμα τοῦ Ταμείου θὰ μπορούν νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ ἐπενδύσεις κοινωνικὲς, μορφωτικὲς, ἀκόμη καὶ οικονομικὲς σὲ περίπτωση κάμψεως τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος.

Κατ' αὐτὸν τρόπον, ἡ λειτουργία τοῦ Ε.Τ.Ε. θὰ ἐπιτρέψῃ μιὰ ἀρμονικὴ κατανομή τῶν αὐξήσεων τοῦ Ἐθνικοῦ εισοδήματος στὰ πλαίσια τῆς τοῦ κοινωνικοῦ ὅσο καὶ τοῦ οικονομικοῦ συμφέροντος τοῦ Κράτους.

Ἡ ἔλλειψη ὅμως ἐμπιστοσύνης μεταξύ τῶν δύο κοινωνικῶν συνεταίρων, κυρίως δὲ οἱ ὑπερβολικοὶ φόβοι καὶ δυσπιστία τοῦ κεφαλαίου, δυσκολεύουν κάθε πρακτικὴ συμφωνία πού θὰ μπορούσε νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν θεωρητικὴ πρόταση.

Οἱ δυσκολίες, τὰ συγκρουόμενα συμφέροντα καὶ οἱ θεωρητικὲς ἀντιθέσεις παρουσιάζονται καὶ στὴν δευτέρη βασικὴ προϋπόθεση τῆς ἐφαρμογῆς μιᾶς πολιτικῆς εισοδημάτων, πού εἶναι ἡ *πραγματιστικὴ τῆς μικροοικονομικῆς ἰσορροπίας*.

Ἐξασφάλιση μικροοικονομικῆς ἰσορροπίας.

Στις οἰκονομίες τῆς ἀγορᾶς ὅπως εἶναι οἱ νεοκαπιταλιστικὲς οἰκονομίες, ὑποτίθεται ὅτι ὁ μηχανισμὸς τῶν τιμῶν ἐξασφαλίζει τὴν ἰσορροπία στοὺς διαφόρους τομεῖς, δηλαδὴ τὴν προσαρμογὴ τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζήτησεως τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς στοὺς διαφόρους κλάδους τῆς παραγωγῆς καὶ στὶς διάφορες ἐπιχειρήσεις.

Ἡ προσαρμογὴ αὐτὴ προϋποθέτει κατὰ κύριο λόγον μιὰ εὐελιξία (mobilité) τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀπὸ τὴν μιὰ ἀπασχόληση στὴν ἄλλη καὶ ἀπ' τὸν ἓνα τόπο στὸν ἄλλο. Πολλοὶ εἶναι οἱ τρόποι γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς ἀπαραίτητης αὐτῆς εὐελιξίας.

Ὁ πρῶτος συνίσταται στὴν ὑπαρξὴ *περιθωρίων ἀνεργίας*¹³ Τρόπος ξεπερασμένου οἰκονομικοῦ φιλελευθερισμοῦ πού ἀπορρίπτεται, ὄχι μόνον γιὰτὶ εἶναι ἀπαράδεκτος ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως καὶ ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη, ἀλλὰ γιὰτὶ προϋποθέτει μεγάλα περιθώρια

13. J. Marchal : « Les conditions de l'équilibre macro-économique dans la stabilité des prix », Revue Économique, Nov. 1964.

ἀνέργων, ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ καλύψουν τὰ κενὰ ποῦ παρουσιάζονται σ' ὅλες τὶς εἰδικότητες. Διότι ἐφ' ὅσον παρουσιάζονται φαινόμενα «σπανιοτήτων» σὲ μερικὲς εἰδικότητες, ἡ παρουσία τῆς «ἐφεδρείας ἀνέργων» δὲν συμβάλλει καθόλου στὴν δημιουργία ἰσορροπίας. Ἀντιθέτως ἔχουμε αὐξηση τῶν δαπανῶν λόγῳ ὑψηλοτέρων ἀμοιβῶν στὶς ἀπασχολήσεις ὅπου παρουσιάζεται ἡ ἔλλειψη τῶν εἰδικευμένων.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀνεργία δημιουργεῖ μιὰ ἀνασφάλεια στοὺς ἀπασχολουμένους ποῦ μὲ τὴν σειρά τῆς προκαλεῖ μείωση τῆς εὐελιξίας τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ποῦ διστάζει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν μιὰ ἀπασχόληση γιὰ τὴν ἄλλη, ἀπὸ φόβο νὰ μὴν μείνῃ ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεργο.

Πῶς λοιπὸν θὰ ἐπιτύχουμε τὶς ἀπαραίτητες μετακινήσεις συντελεστῶν σὲ μιὰ οἰκονομία ποῦ συνεχῶς ἀναπτύσσεται, ἀποκρούοντας κάθε καταναγκασμό :

α') Κατὰ πρῶτον εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθοῦμε τὴν ἀναγκαιότητα ὑπάρξεως διαφορῶν στὴν ἐξέλιξη τῶν ἀμοιβῶν, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ τὸ κίνητρο γιὰ τὴν μετακίνηση τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ κεφαλαίου.

Βεβαίως ἡ ἐπιτυχία τοῦ optimum σὲ μιὰ παρόμοια διαφορική πολιτική εἶναι πολὺ δύσκολη. Ὁ Η. Brochier ¹⁴ παρατηρεῖ ὅτι «δὲν βρισκουμε οὔτε στὶς πολιτικὲς ἰδεολογίες, οὔτε στὴν οἰκονομικὴ θεωρία μιὰ νόρμα κατανομῆς εἰσοδήματος. Εἶναι δύσκολο νὰ προσδιορίσουμε πότε ἡ ἀνισότης πρέπει νὰ τοῦ ἐλαττωθῇ καὶ πότε νὰ διατηρηθῇ».

Ἔτσι ἡ πολιτικὴ τῆς διακρίσεως σὲ ἀνισότητες παραγωγικῆς καὶ μῆ, δὲν γίνεται πρὸς τὸ παρόν, παρὰ μόνο στὸ λεξιλόγιο τῶν διαφορῶν συγγραφέων (π.χ. οἱ παραγωγικῆς ἀνισότητος ὀνομάζονται «δημιουργικὲς καταστροφές») (destruction créatrices) ἀπὸ τὸν Shumpeter).

Γνωρίζουμε ἐξ ἄλλου ὅτι οἱ καρποὶ τῆς προόδου τῆς παραγωγικότητος διαχέονται στὴν οἰκονομία μὲ τὴν μεταδοτικὴ ὑψωση τῶν ἡμερομισθίων καὶ ἔχι μὲ τὴν πτώση τῶν τιμῶν. Αὐτὴ ἡ ἐξίσωση στοὺς διαφορῶν τομεῖς ποῦ ὀφείλεται στὴν μεταδοτικὴ ὑψωση τῶν ἡμερομισθίων, πρέπει νὰ ἔχη σὰν ὄριο τὶς ἀπαιτήσεις τῆς εὐελιξίας τῆς ἐργασίας.

Γιὰ νὰ ἔχουν ἀποτελεσματικότητα οἱ κυβερνητικὲς συστάσεις σ' αὐτὸν τὸν τομέα καὶ γιὰ νὰ σημειωθοῦν πτώσεις τιμῶν στοὺς προοδευτικὸς κλάδους ἱκανὲς νὰ ἀντισταθμίσουν τὶς ἀναπόφευκτες ὑψώσεις τιμῶν στοὺς καθυστερημένους εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ὑπαρξη κύρους καὶ ἐπιβολῆς τῶν διοικητικῶν τῶν Συνδικάτων πάνω στὰ μέλη τους.

Ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ δύσκολα ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα, διότι

14. Η. Brochier : «La Politique des Revenus et la Planification française», Revue Economique, No 6, Nov. 1964, σελ. 877.

ἂν ἡ συμφωνία πραγματοποιηῆται εὐκόλῃ ὅταν πρόκειται γιὰ διεκδικήσεις, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο ὅταν πρόκειται γιὰ θυσίες. Χρησιμοποιώντας φρασολογία τοῦ F. Perroux θὰ λέγαμε ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῶν ὀργανωμένων ομάδων εἶναι « ἀ σ ὺ μ μ ε τ ρ ο ς » (effet asymétrique).

β. Παράλληλα μὲ τὰ μέτρα ποῦ ἀφοροῦν τὶς τιμές τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς — ἄμεσα μέτρα — ἐπιβάλλεται ἡ ἐφαρμογὴ μιᾶς πολιτικῆς ποῦ νὰ εὐνοῖ τὴν μετακίνησιν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς· κατασκευὴ ἐργατικῶν κατοικιῶν, διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους μὲ σκοπὸν τὴν διευκόλυνσιν μετακινήσεως καὶ ἐγκαταστάσεως, βελτίωσις τῆς γενικῆς καὶ εἰδικευμένης τεχνικῆς μορφώσεως γιὰ νὰ διευκολυνθῆ ἡ διεπαγγελματικὴ μετακίνησις, ἐνθάρρυνσις τῆς μετατροπῆς καὶ τοῦ ἐκμοντερνισμοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων, τόσον στὴν γεωργίαν καὶ στὸ ἐμπόριον, ὅσο καὶ στὴν βιομηχανίαν γιὰ νὰ ἀποτραπῆ ἡ «κρυσταλλοποίησις» τῶν διαρθρώσεων καὶ συνεπῶς τῶν ἀνθρώπων, κεφαλαίων κ.τ.λ.

Τὰ τελευταῖα κιντὰ μέτρα ἀνήκουν σὲ μιὰ μακροχρόνια πολιτικὴ. Τὸ προβάδισμα γιὰ τὸ ἀμεσώτερον μέλλον ἀνήκει στὴν λεπτὴ πολιτικὴ τῆς διαφορικῆς ἐξελίξεως τῶν ἡμερομισθίων, τῶν τιμῶν καὶ τῶν κερδῶν γιὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ προσανατολισμοῦ τῶν ἐργαζομένων καὶ τοῦ κεφαλαίου.

Ἔτσι ἡ συγκατάθεσις τῶν κοινωνικῶν συνεταίρων καὶ ἰδιαιτέρως τῶν ἐργατικῶν Συνδικάτων ποῦ ἀναμφισβήτητα ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἀσθενέστερον ἀλλὰ πρὸ ἀπαραίτητο μέρος τῆς «τριμεροῦς συμβάσεως» (Ἐργατικῶν Συνδικάτων, ἐπιχειρηματιῶν, Κράτους) ἀποκτᾷ ἰδιαίτερη σημασίαν καὶ ἀποτελεῖ τὴν σπουδαιότερη προϋπόθεσιν τῆς σωστῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς τῶν εισοδημάτων.

Ἡ Συνδικαλιστικὴ συγκατάθεσις.

Ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν ἐργατικῶν Συνδικάτων εἶναι κατ' ἀρχὴν σύμφωνη γιὰ μιὰ Πολιτικὴν εἰσοδημάτων. Αὐτὸ ὁμῶς δὲν σημαίνει καθόλου ὅτι τὴν δέχονται χωρὶς κανένα ὄρο. Ἀντίθετα τόσο σὲ χώρες ποῦ ἐφαρμόστηκε μὲ τὴν συνεργασίαν τους (κυρίως Ὁλλανδία), ἢ ἀνοχῆ τους (Μ. Βρετανία), ὅσο καὶ ἐκεῖ ποῦ γίνεται μεγάλη συζήτησις (κυρίως Γαλλία), ὁ μεγαλύτερος φόβος εἶναι μήπως ἡ Πολιτικὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ ἓνα δόλιον τέχνασμα τοῦ καπιταλισμοῦ γιὰ νὰ σταματήσῃ κάθε ὑψωσις τῶν ἡμερομισθίων καὶ σὲ τελευταῖα ἀνάληψιν νὰ εἶναι οἱ ἐργαζόμενοι ἐκείνοι ποῦ θὰ πληρώσουν τὸ τίμημα γιὰ τὴν ἀναχαίτισιν τοῦ πληθωρισμοῦ.

Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ἐργατικῶν Συνδικάτων δὲν παύουν νὰ ἀναφέρουν στὶς διάφορες δηλώσεις τους, ὅτι οἱ Κυβερνήσεις δὲν γνωρίζουν ἄλλα φρένα

για τον πληθωρισμό παρά μόνον εκείνα που περιορίζουν τα ήμερομίσθια». Όμως τα ήμερομίσθια δεν είναι ή «στρατηγική μεταβλητή»¹⁵ τής ύψώσεως τών τιμών και ή εύθύνη τών άλλων εισοδημάτων για την γένεση και επέκταση του πληθωρισμού είναι συχνά πολύ μεγαλύτερη¹⁶. Πρώτη λοιπόν προϋπόθεση για την συνδικαλιστική συγκατάθεση : ή πολιτική τών εισοδημάτων πρέπει να είναι πολιτική όλων τών εισοδημάτων.

Ή υπαρξη πλούσιου στατιστικού ύλικού για τα εργατικά εισοδήματα και αντίθετα ή έλλειψη πληροφοριών για τα υπόλοιπα εισοδήματα, αποτελούν τον σοβαρότερο κίνδυνο για να καταλήξη ή πολιτική τών εισοδημάτων σε πολιτική ήμερομισθίων, δηλαδή να «κατευθύνη» μόνον τα ήμερομίσθια για τα όποια διαθέτει τις πιο πολλές πληροφορίες και να αφήση τα υπόλοιπα εισοδήματα να σχηματισθούν ελεύθερα.

Κατ' αυτόν τον τρόπο οι εργαζόμενοι αισθάνονται σαν τα «θύματα» τής νέας πολιτικής¹⁷.

Έξ άλλου αν γινόταν δεκτή μιá πολιτική εισοδημάτων που θα περιοριζόταν μόνον στα ήμερομίσθια, ή συνδικαλιστική πίεση θα έξασθενούσε και μαζί της ό κυριώτερος συντελεστής τής βελτιώσεως τής παραγωγικότητας¹⁸.

Έφ' όσον λοιπόν ή πολιτική τών εισοδημάτων προϋποθέτει την συμμετοχή τών κοινωνικών συνταίρων με ίσους όρους, θα πρέπει να δημιουργηθούν όργανισμοί που να λειτουργούν συνεχώς και όχι περιοδικώς, όπως π.χ. το "Ίδρυμα Έργασίας στην Όλλανδία (Fondation de Travail)"¹⁹, όπου οι εκπρόσωποι τών εργατών και εργοδοτών να αρχίζουν και να συνεχίζουν τον διάλογο με την συμμετοχή και του Κράτους.

Ή πολιτική εισοδημάτων δεν έχει κανένα νόημα αν δεν είναι συντονισμένη με το σύνολο τής οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής²⁰. αυτή είναι ή δεύτερη προϋπόθεση για την συνδικαλιστική συγκατάθεση.

Άπό την πλευρά τών μισθωτών και άγροτών ή νέα πολιτική πρέπει να

15. Rapport de l'O.C.D.E. pour une Politique des Prix, des Profits et des autres revenus non salariaux, σελ. 15-18.

16. F. Sellier : «Les problèmes de l'adhésion syndicale». Revue d'Économie Politique, No 3, Mai-Juin 1965.

17. E. Mandel : «Pas de Politique des Revenus sans Contrôle ouvrier». Cahiers du Centre d'Études Socialistes. Avril-Juin 1963, No 27, σελ. 19 έπ.

18. J. Lecaillon : «Croissance, Repartition et Politique des Revenus», Paris, Cujas, σελ. 140.

19. A. Kerwin de Lettenhove : «L'expérience Ollandaise», Revue d'Économie Politique, Mai-Juin 1965, σελ. 608 έπ.

20. R. Goetz : «La Politique des Revenus dans les Pays du Marché Commun», Paris, Cours de Doctorat 1964, σελ. 52.

ένσωματωθή μέσα σέ μιὰ πλατύτερη, πολιτική « τ ὤ ν σ υ ν θ η κ ὠ ν δ ι α β ι ὴ σ ε ω ς » (conditions d' existence). Δέν ἀρκεῖ νά βελτιωθοῦν τὰ ἡμερομίσθια ἢ οἱ τιμές τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων γιά νά εὐημερήσουν οἱ μισθωτοὶ καὶ οἱ ἀγρόται. Αὐτὸ πού ἔχει σημασία δέν εἶναι μόνο τὸ νομισματικὸ εἰσόδημα, εἶναι τὸ περιβάλλον, ἡ ψυχολογία, τὸ πλαίσιο τῆς ἐργατικῆς ζωῆς, ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ, ἡ διάρκεια ἐργασίας, τὰ μέσα μορφώσεως.

Ἐκτὸς τῆν πλευρὰ τῶν ἄλλων εἰσοδηματιῶν πρέπει νά ὑπολογισθοῦν καὶ οἱ περιουσίες καὶ ἔχει μόνον τὰ εἰσοδήματα. Νὰ ἀντιμετωπισθῇ δραστικὰ ἡ κερδοσκοπία ἀκινήτων καὶ νά δοθῇ ἡ δυνατότητα στοὺς ἐργαζομένους νά συμμετάσχουν στὰ κέρδη τῆς αὐτοχρηματοδοτήσεως, ὅπως ἀναλύσαμε πιὸ πάνω.

Ἡ συνδικαλιστικὴ συγκατάθεση ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ ἄλλους παράγοντες πού δέν ἔχουν σχέση μετὰ τοὺς μηχανισμοὺς τῆς λειτουργίας τῆς πολιτικῆς τῶν εἰσοδημάτων, ὅπως εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα μορφή καὶ ἡ ἰδεολογικὴ βάση τῆς συνδικαλιστικῆς ὀργανώσεως. Σὲ χώρες μετὰ μονοκομματικὸν συνδικαλισμὸν ὅπως ἡ Μ. Βρετανία εἶναι εὐκολώτερη ἡ προσχώρησις, ἐνῶ σὲ χώρες μετὰ πολὺμορφον ἰδεολογικὸν συνδικαλισμὸν (pluralisme syndical) ὅπως π.χ. στὴν Γαλλία, στὴν Ἰταλία, ἡ συγκατάθεση, εἶναι δυσκολώτερη.

Γενικώτερα ὅμως ἡ συνδικαλιστικὴ συμμετοχὴ σὲ μιὰ πολιτικὴ εἰσοδημάτων δημιουργεῖ τὸ ζωτικὸν γιὰ τὸν συνδικαλισμὸν θέμα τῶν ὀρίων τῶν ὑποχρεώσεων. πού ἀναλαμβάνει τὸ Συνδικάτο : « τί γίνεται ἡ διεκδικητικὴ ἱκανότητά του ; Ἐνσωματώνεται τελείως τὸ οἰκονομικὸν σύστημα καὶ χάνει τὴν προσωπικότητά του ;

Τὸ πρόβλημα λεπτὸν καὶ ἐπικίνδυνον, πολὺ λίγαι τόλμησαν νά τὸ τοποθετήσουν φανερὰ καὶ εἰλικρινά. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ὁ Mendès - France ²¹ ὑποστήριξε ὅτι ἐὰν τὰ Συνδικάτα συγκατατεθοῦν, προσχωροῦν σ' ἓνα « οἰκονεὶ συμβόλαιον » (quasi - contract) καὶ δέν μποροῦν πιὰ νά ξαναγυρίσουν σὲ παληὰς διεκδικήσεις. Μετὰ ἄλλα λόγια ἐὰν τὰ Συνδικάτα δεχθοῦν περιορισμὸν τῆς ὑψώσεως τῶν ἡμερομισθίων σὲ 5 % γιὰ ἓνα χρόνον, δέν δικαιούνται στὴν διάρκεια τοῦ χρόνου νά ζητήσουν 6 % ἢ 7 %.

Ἀντίθετον ὁ A. Gorz ²² ἀπορρίπτει κατηγορηματικὰ κάθε προσπάθεια πού ἔχει σκοπὸν νά περιορίσῃ τὴν διεκδικητικὴν αὐτονομίαν τῶν Συνδικάτων, καὶ νά ἐξαρτήσῃ τὰς ἐνέργειάς τοὺς ἀπὸ ἀντικειμενικὰ κριτήρια ὅπως οἱ διακυμάνσεις τῆς οἰκονομίας, ἡ ἐξέλιξις τῆς παραγωγικότητος, τῆς παραγωγῆς ἢ τῶν κερδῶν. Ἡ συνδικαλιστικὴ αὐτονομία πρέπει νά εἶναι συνεχῆς, χωρὶς ὅρους, ὁποιοδὴποτε κι ἂν εἶναι τὸ πολιτικὸν χρῶμα τῆς Κυβερνήσεως, ὁποιοδὴποτε

21. Mendès - France : « La République Moderne », Collection « Idées », σελ. 181.

22. A. Gorz : « Stratégie Ouvrière et néo-capitalisme », Paris, Seuil, σελ. 19.

κι αν είναι ή μορφή και οί σκοποί τοῦ οικονομικοῦ προγραμματισμοῦ.

Ἐνα λοιπὸν ἀκόμη ἀπὸ τὰ λεπτὰ σημεῖα τῆς πολιτικῆς τῶν εισοδημάτων είναι ὁ συμβιβασμὸς τῆς μὲ τὴν ἐλευθερία τῆς συνδικαλιστικῆς δράσεως.

Ἄλη ἡ ἀνάλυση ποὺ προηγήθηκε, δὲν ζεπέρασε τὰ σημερινὰ διαρθρωτικὰ πλαίσια τῶν ἀναπτυγμένων καπιταλιστικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Οἱ προϋποθέσεις και τὰ μέτρα ποὺ προτείνονται περιορίζονται νὰ ἐξυπηρετήσουν τὴν ἄμεση ἐφαρμογὴ μιᾶς Πολιτικῆς Εἰσοδημάτων. Ἡ ἐλευθερία παραγωγῆς και καταναλώσεως εἶναι ἀπόλυτα σεβαστὴ και τὸ πρόβλημα τοῦ μακροχρονίου προσανατολισμοῦ τῆς οικονομίας δὲν θίγεται καθόλου.

Ὅμως, αὐτὰ πρέπει νὰ εἶναι τὰ ὅρια τῆς πολιτικῆς τῶν εισοδημάτων ;

Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ θὰ δώσουμε ἀπάντηση χωρὶς δισταγμὸ.

Ὁχι! Ἡ πολιτικὴ τῶν εισοδημάτων ὀφείλει νὰ κλονίσῃ τὶς διαρθρώσεις, τὶς κοινωνικὲς και οικονομικὲς.

Στὰ πλαίσια ἐνὸς ποιοτικοῦ προγραμματισμοῦ (planification en valeur) πρέπει νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν λογικὴ μιᾶς ἀναπτύξεως ποὺ στηρίζεται «στὴν τέχνη» τῆς σπατάλης ὅπως λέγει ὁ Wanie Packard. Ὅφειλει νὰ δώσῃ ἕνα νέο σκοπὸ στὴν ἀνθρώπινη ἐργασία και νὰ προτείνῃ ἕνα νέο πρότυπο πολιτισμοῦ²³, ποὺ νὰ τοποθετῇ τοὺς ἐργαζομένους στὴν «ρυμούλκηση τῆς κοινωνίας καταναλώσεως».

Ὁ ποιοτικὸς προγραμματισμὸς ποὺ θὰ ἀποτελέσῃ τὴν κινητήριον δύναμη τῆς πολιτικῆς τῶν εισοδημάτων πρέπει νὰ προσανατολίσῃ τὴν κατανάλωσιν. Ἐλπίζεται²⁴ τότε ὅτι ἡ μείωσις τῆς πίεσεως ποὺ ἀσκεῖται στοὺς καταναλωτὲς ἀπὸ τὶς ἐπιχειρήσεις γιὰ τὴν ἱκανοποίησιν τεχνικῶν ἀναγκῶν, θὰ συμβάλῃ στὴν ἐξασθένισιν τῶν διεκδικήσεων τῶν ὁμάδων και συνεπῶς ἐκείνου τοῦ πληθωρισμοῦ ποὺ ὀφείλεται στὴν ὑψωσιν τῶν δαπανῶν παραγωγῆς (inflation par les coûts).

23. «Stratégie ouvrière et néocapitalisme», σελ. 29, 55 ἐπ., 96 ἐπ.

24. J. Lecaillon : «Économie et Politique Sociales», Paris, Cours de Doctorat, 1965, σελ. 163.